

BEKNOPT VERGELIJKEND RAPPORT OVER BEVRAGINGEN OP VIJF MANIFESTATIES IN FEBRUARI – MEI 2006

Stefaan Walgrave
Jeroen Van Laer

Onderzoeksgroep M²P, Universiteit Antwerpen
jeroen.vanlaer@ua.ac.be

1. EERST EN VOORAL...

Dit rapport werd u toegezonden omdat u op één van de manifestaties aanwezig was waar wij met onze onderzoeksgroep vragenlijsten hebben uitgedeeld. Wij willen u daarom eerst en vooral hartelijk bedanken voor uw bereidwillige medewerking. Ons onderzoek staat of valt immers met de bereidwilligheid van de demonstranten om onze vragenlijst in te vullen en terug te sturen. Hopelijk kan de info die u in dit rapportje vindt iets van uw inspanningen goedmaken. Veel leesplezier.

2. INLEIDING

Dit rapport geeft een overzicht weer van de resultaten van het uitdelen van ongeveer 4800 enquêteformulieren op vijf verschillende manifestaties en optochten tussen februari en mei 2006. Met het verspreiden van die vragenlijsten willen we in de eerste plaats de motieven leren kennen van de deelnemers. Deze vraag naar de individuele participatie komt eigenlijk neer op de vragen: *wie* participeert, *waarom* men participeert en *hoe* men er toe komt om op straat te komen. Het voorliggende beknopte rapport hangen we aan deze drie vragen op. Gezien de korte tijdspanne tussen de data-inzameling, de verwerking en de analyse, zal dit rapport zeer beschrijvend zijn zonder echt de intentie te hebben theoretische onderzoeksvragen aan te pakken.

We zullen de vraag naar individuele participatie wel telkens in een vergelijkend perspectief plaatsen, namelijk door systematisch te gaan vergelijken tussen de vijf manifestaties. In dit opzicht is het

nuttig even stil te staan bij het onderscheid dat in de sociale bewegingsleer wordt gemaakt tussen verschillende issues of thema's waarrond organisaties en bewegingen bestaan en mobiliseren. Grofweg maakt men het onderscheid tussen "oude" en "nieuwe" issues, die respectievelijk worden vertegenwoordigd door oude en nieuwe sociale bewegingen. "Oude" issues zijn veelal gefundeerd op de klassieke links-rechts-tegenstellingen en hebben doorgaans te maken met herverdelingsvraagstukken. "Nieuwe" issues daarentegen gaan meer over de derdewereldproblematiek, antiracisme, vrouwenrechten en milieu. Daarnaast zijn er de zeer recente brede mobilisaties die haast spontaan omwille van een algemene morele verontwaardiging heel veel volk op de been brengen. Deze witte of stille optochten zijn van een heel andere aard dan de "oude" en "nieuwe" sociale bewegingen.

In het overzicht dat we meteen van de vijf manifestaties zullen geven, zal blijken dat in onze vijf manifestaties telkens een mooi voorbeeld van elk van deze drie ideaaltypische bewegingen kan worden gevonden. We zijn er van overtuigd dat het in rekening brengen van het 'thema' van de manifestatie cruciaal is om het wie, waarom en hoe van deelname aan protest te kunnen begrijpen.

3. DE VIJF MANIFESTATIES

Tussen februari en mei 2006 werden op vijf verschillende manifestaties telkens door een tiental enquêteurs sterk gelijkende vragenlijsten onder de deelnemers uitgedeeld. Het betreft de volgende manifestaties:

- Op 25 februari: **De nationale betoging voor de regularisatie van mensen zonder papieren** in Brussel, waarbij een 10.000 mensen de straat op kwamen voor een humaner uitwijzingsbeleid, mede als reactie op de 'criminalisering' door Minister van Binnenlandse Zaken Patrick Dewael ten aanzien van mensen die hulp bieden aan de *sans papiers*.
- Op 19 maart: **De nationale betoging tegen de oorlog en bezetting in Irak** in Brussel. In de hele wereld werd de driejarige oorlog en bezetting door de Amerikaanse legers in Irak 'gevierd'. Ook in Brussel protesteerden een 5.000-tal mensen tegen het concept van preventieve oorlogen en tegen de agressie tegen landen als excuus voor een strijd tegen terreur of bezit van massavernietigingswapens.
- Op 28 maart: **De Europese vakbondsbetoging tegen de herstructureringen bij InBev** in Leuven. Naar aanleiding van de verschillende herstructureringsgolven die door de InBev-directie werden aangekondigd met gevolgen in vestigingen over heel Europa, eisten een 2.000 InBev-werknemers naast behoud van tewerkstelling, ook duidelijke garanties voor de toekomst en minimale sociale bescherming in enkele Europese afspraken.
- Op 23 april: **De Stille Mars tegen geweld en ter nagedachtenis van Joe Van Holsbeeck** in Brussel. Een goede week na de moord op Joe Van Holsbeeck, neergestoken voor zijn mp3-speler, komen meer dan 80.000 mensen in serene stilte de straat op om hun steun met de nabestaanden te uiten, het zinloze geweld een halt toe te roepen en de dialoog met de migrantengemeenschappen open te houden.

- Op 26 mei: **De Stille Optocht tegen racisme en ter nagedachtenis van de slachtoffers van de racistische aanslagen** in Antwerpen. Naar aanleiding van de racistische aanslagen in Antwerpen, waarbij drie mensen om het leven kwamen en één vrouw zwaar gewond werd, liepen een 20,000-tal mensen een witte mars tegen racisme en tegen extreem-rechts.

De betogingen voor een humaner uitwijzingsbeleid en tegen de bezetting van Irak kunnen we onderbrengen bij de "nieuwe" issues. Voor de vakbondbetoging in Leuven werd er heel duidelijk gemobiliseerd rond een "oud" issue. De marsen in Brussel en Antwerpen vallen duidelijk onder de categorie van "stille optochten".

4. METHODOLOGISCHE ASPECTEN

Per manifestatie werden er tussen de 700 en 1300 vragenlijsten uitgedeeld. Een overzicht van het aantal lijsten dat werd teruggestuurd, wordt weergegeven in tabel 1. Voor de Sans Papiers- en de InBev-betoging was er een zeer lage respons. In het eerste geval zou het probleem kunnen liggen bij de taal: een belangrijk deel van het betogerspubliek waren mensen zonder papieren van zeer diverse nationaliteiten, terwijl er enkel Nederlandstalige als Franstalige lijsten werden uitgedeeld. In het tweede geval is de oorzaak minder duidelijk. Hoe dan ook blijft het altijd gissen waarom mensen wel of niet terugsturen. Wat betreft de Sans Papiers- en InBev-betoging is er door de lage respons misschien een probleem van representativiteit. Algemene conclusies over deze manifestaties zullen dus telkens met enige omzichtigheid moeten worden getrokken.

Tabel 1: Overzicht thema's en respons

	Sans Papiers	Irak	Inbev	Stille mars	Stille optocht
Plaats, datum	Brussel, 25 feb	Brussel, 19 mrt	Leuven, 28 mrt	Brussel, 23 apr	Antwerpen, 26 mei
Thema	Asielzoekers/ humane amnestie	Tegen bezetting en oorlog in Irak	Tegen herstructu- reringsplannen	Mars tegen geweld	Mars tegen geweld/racisme
Aantal uitgedeelde lijsten	858	915	722	1018	1281
Respons	149	315	98	435	571
Respons [%]	17,4	34,4	13,6	42,7	44,6

5. HET ONDERZOEK

5.1. Deel I: Wie?

Met de vraag *wie* kijken we in eerste instantie naar 'structurele' kenmerken, zoals geslacht, leeftijd, professionele situatie en opleidingsniveau, maar ook wie er lid is van een organisatie of vereniging en van welke organisaties, hoe vaak men betoogt, in welke mate men politiek actief is, enz. In onderstaande tabellen worden de resultaten voor deze variabelen weergegeven. De N-waarde (het aantal respondenten) kan per variabele verschillen doordat sommige respondenten niet steeds al

de vragen invulden. Voor de enquête uitgedeeld op de Stille Optocht in Antwerpen werd er bovendien gewerkt met een lange en een korte versie van de vragenlijst, hierdoor zal voor sommige vragen, die niet werden opgenomen in de korte lijst, het aantal respondenten dan ook gevoelig lager liggen.

Uit de resultaten blijkt dat globaal vrouwen en mannen even vaak de straat op trekken (resp. 50,2 en 49,8%). Al naargelang het thema van de manifestatie kan de verhouding echter wel wat verschillen. De InBev-betoging was heel duidelijk een mannenbetoging. En terwijl de "nieuwe" issues iets meer mannen aantrok, was dat voor de stille optochten net het omgekeerde. Voor leeftijd kunnen we een gelijkaardig onderscheid maken, met enerzijds de "oude" InBev-betoging, waar de gemiddelde leeftijd opvallend hoger lag dan bij de "nieuwe" issues en stille optochten. Terwijl anderzijds op de twee betogingen rond de "nieuwe" issues een substantieel hoger aantal jongeren aanwezig was, waar dat op de stille optochten eerder een groep ouderen was.

Tabel 2: Geslacht en leeftijd (in %)

		Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
Geslacht	Man	58,7	56,4	72,4	41,9	46,1	49,8
	Vrouw	41,3	43,6	27,6	58,1	53,9	50,2
Totaal		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>		<i>143</i>	<i>312</i>	<i>98</i>	<i>434</i>	<i>568</i>	<i>1555</i>
Leeftijd	<17	1,4	5,1		4,2	2,7	3,3
	18 -24	10,6	22,4	2,0	9,5	6,6	10,7
	25 - 34	30,5	21,8	21,4	15,3	13,4	17,7
	35 - 44	16,3	9,9	23,5	17,6	19,6	17,0
	45 - 54	16,3	16,0	40,8	25,3	30,3	25,4
	55 - 64	17,7	15,1	12,2	18,6	19,8	17,8
	65+	7,1	9,6		9,5	7,7	8,0
	Totaal		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>		<i>141</i>	<i>312</i>	<i>98</i>	<i>431</i>	<i>561</i>	<i>1543</i>

Wat betreft de professionele situatie van de manifestanten is er tussen de verschillende manifestaties nauwelijks verschil. Het waren vooral mensen met een 'voltijdse job' die op straat kwamen en veel minder werklozen/werkzoekenden of huisvrouwen/-mannen. Deze laatsten waren op de stille optochten wel iets sterker vertegenwoordigd. Onder de Irak-betogers waren dat voornamelijk studenten. Het (nog) hogere aantal voltijdsen onder de InBev-betogers heeft natuurlijk alles te maken met het thema dat specifiek verbonden is met een bedrijf. Onder de deelnemers van de Sans Papiers-betoging, wat voor een groot stuk zelf mensen zonder papieren waren, lag het aantal werklozen/werkzoekenden gevoelig hoger net als het percentage "Andere". Dit zijn vooral mensen die zeggen geen papieren te hebben en daarom niet kunnen werken of zwart werken. Bij de Irak-betoging en de Stille Optocht in Antwerpen ging het wat betreft deze categorie dan weer voornamelijk om 'zelfstandigen', terwijl het bij de Stille Mars in Brussel haast uitsluitend ging om 'invaliden', een groep die we niet terugvonden in de Sans Papiers-, Irak- en InBev-betoging.

Tabel 3: Professionele situatie (in %)

	Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
Voltijds	34,3	34,3	79,6	45,2	49,3	45,3
Deeltijds	12,4	15,7	8,2	11,0	15,3	13,3
Werkloos/ werkzoekende	12,4	6,1		7,0	4,8	6,2
(Brug) Pensioen	14,6	15,4	4,1	15,4	14,1	14,1
Huisvrouw/-man	1,5	1,3	1,0	5,4	3,6	3,2
Student	11,7	23,7	3,1	11,9	9,6	13,2
Andere	13,1	3,5	4,1	4,2	3,3	4,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>	<i>137</i>	<i>312</i>	<i>98</i>	<i>429</i>	<i>418</i>	<i>1394</i>

Tot slot kijken we nog naar het opleidingsniveau van de deelnemers. Voor deze vijf thema's samen kwamen vooral hoger geschoolden (hoger niet-universitair en universitair) de straat op (65%).

Tabel 4: Opleidingsniveau (in %)

	Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
Geen	7,3		1,0	1,6	0,7	2,0
Lager onderwijs	3,8	1,3	4,2	2,9	2,0	2,8
Secundair	22,6	27,0	44,4	36,7	26,0	31,5
Hoger niet universitair	21,2	25,7	35,0	31,2	39,1	30,6
Universitair	45,1	46,0	15,4	27,7	32,2	33,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>	<i>138</i>	<i>313</i>	<i>98</i>	<i>431</i>	<i>565</i>	<i>1545</i>

Ter illustratie van de globale politieke attitudes van betogers geven we in tabel 5 per manifestatie de mate van politieke interesse weer. We vergelijken bovendien in de laatste kolom met de resultaten voor België¹ uit de *European Social Survey (ESS)*, dat in 2004 voor de tweede keer werd afgenomen in de verschillende Europese lidstaten. De betogers uit onze dataset hebben in het algemeen tamelijk tot heel veel interesse in politiek en zijn ze beduidend meer geïnteresseerd dan de gemiddelde Belg. Irak-betogers zijn het meest geïnteresseerd in politiek, InBev-betogers het minst.

Tabel 5: Interesse in politiek (in %)

	Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal	ESS 2004
Geen	5,1	0,3	6,1	2,9	1,0	3,1	21,7
Weinig	11,5	4,2	18,5	18,2	14,3	13,3	35,0
Tamelijk veel	26,4	24,1	40,8	41,6	30,8	32,8	34,3
(Heel) veel	56,9	71,4	34,7	37,3	53,9	50,8	9,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>	<i>128</i>	<i>297</i>	<i>87</i>	<i>361</i>	<i>523</i>	<i>1396</i>	<i>1778</i>

¹ Voor België gaat het om een representatieve steekproef van 1778 respondenten.

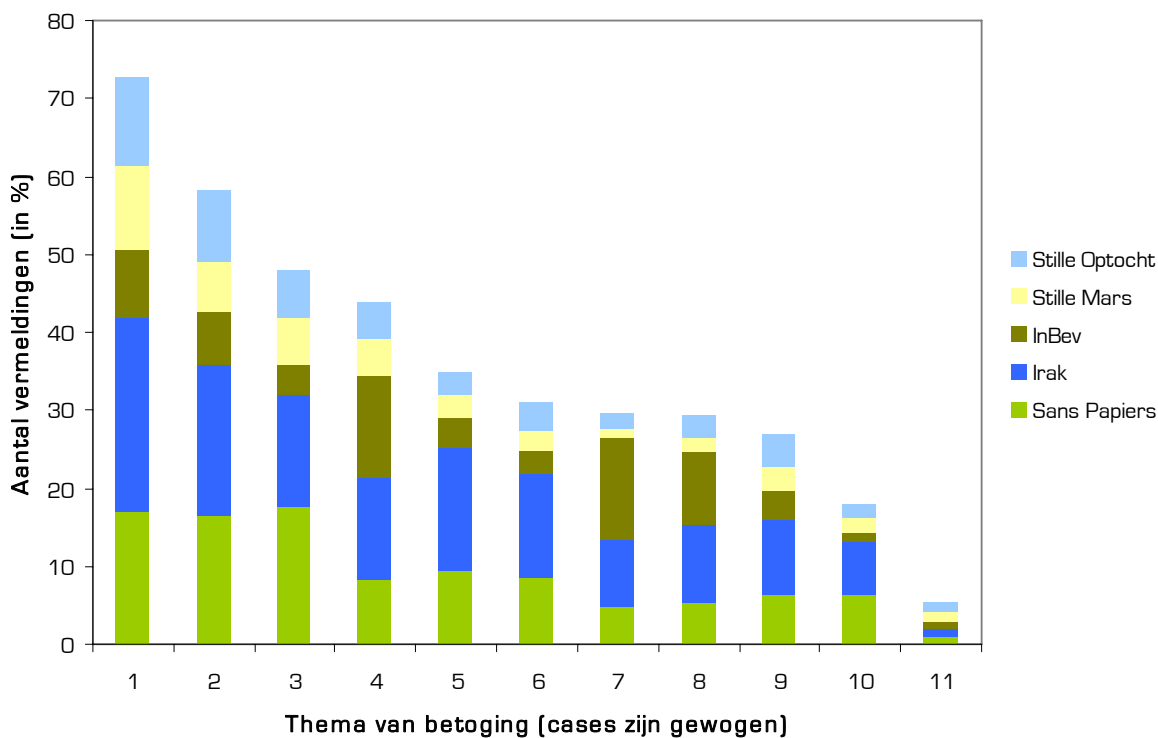
Om een idee te hebben van de mate dat men ervaring heeft met politieke activiteiten kunnen we kijken naar de frequentie van betogen. Zo werden de deelnemers gevraagd aan te geven hoeveel keer ze de afgelopen vijf jaar op straat kwamen. Hier zien we heel grote verschillen tussen de vijf manifestaties. Onder de deelnemers van de Stille Marsen waren er bijzonder veel *first timers*, mensen die voor het eerst op straat kwamen. Let wel, bij deze categorie horen dus ook diegenen die na vijf jaar als het ware terug 'geactiveerd' werden. Deelnemers aan de "nieuwe" betogingen zijn horen tot de zeer frequente betogers. De resultaten voor InBev zijn minder zoals men zou verwachten. Het hoge cijfer *first timers* onder de InBev-deelnemers kan echter verklaard worden doordat het "oude" thema zich afspeelt binnen één bedrijf dat lang zonder problemen functioneerde en wat dus niet tot betogingen leidde. Bovendien zijn het in dit geval niet alleen de arbeiders, maar ook bedienden en hogere kaders, en deze betogen doorgaans minder, die moeten vrezen voor de gevolgen van de herstructureringen.

Tabel 6: Hoeveel keer betoogd in de afgelopen 5 jaar (in %)

	Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
Eerste keer	14,8	3,7	41,4	53,7	43,2	34,8
Tussen de 2 – 5 keer	47,7	35,0	27,6	38,5	44,6	40,2
Tussen de 6 – 10 keer	16,4	27,3	8,0	4,4	7,3	11,7
Meer dan 11 keer	21,1	34,0	23,0	3,3	5,0	13,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>	<i>128</i>	<i>297</i>	<i>87</i>	<i>361</i>	<i>523</i>	<i>1396</i>

Figuur 1 geeft het procentuele aantal vermeldingen weer voor een elftal thema's waarvoor men eerder op straat kwam. De cases zijn gewogen in die zin dat elke manifestatie (Sans Papiers, Irak, InBev, enz.) evenveel 'waard' is. Zo weegt elke InBev-respondent zwaarder door dan één van de Stille Optocht, omdat deze eerste in onze dataset veel minder zijn vertegenwoordigd. De figuur geeft niet alleen een zicht op welke thema's populair zijn onder onze respondenten. Doordat de cases gewogen zijn, zien we de resultaten uit tabel 6 terugkeren: de deelnemers aan de Sans Papiers- en Irak-manifestatie en in iets mindere mate de InBev-manifestatie zijn een meer ervaren betogerspubliek dan de deelnemers van de Stille Mars en Stille Optocht: we vinden ze in grotere aantallen in meer diverse thema's terug.

Figuur 1: Aantal vermeldingen per betogingsthema (n=1017)

1. Vrede	7. Bedrijfssluitingen en werkloosheid
2. Antiracisme	8. Sociale zekerheid en uitkeringen
3. Mensenrechten	9. Milieu
4. Loon- en arbeidsvoorwaarden	10. Vrouwenrechten
5. Andersglobalisme	11. Communautaire kwesties
6. Derde Wereld	

In het verleden trokken de bevroagde betogers vooral de straat op voor thema's zoals *vrede*, *antiracisme* en *mensenrechten*. De populairste thema's onder de InBev-betogers zijn echter, niet verwonderlijk, de vakbondsthema's *loon- en arbeidsvoorwaarden* en *bedrijfssluitingen en werkloosheid*, dewelke dan weer duidelijk minder populair zijn onder de andere betogers. De populairste thema's onder de Sans Papiers-manifestanten leunen ook sterk aan bij het thema van de betoging zelf, net als de thema's *vrede*, *antiracisme* en *andersglobalisme* voor de anti-oorlogsbetogers. Gemiddeld kwamen de bevroagde betogers op de vijf betogingen reeds voor 2,6 verschillende thema's op straat. Omdat dit moeilijk te interpreteren valt, gieten we de som van het aantal verschillende betogingen per respondent in een schaal met drie categorieën: *geen*, *1 tot 3* en *meer dan 4*. We zien nu heel duidelijk dat de betogers van de "nieuwe" thema's voor relatief veel meer diverse thema's, en de InBev-betogers wel regelmatig, maar telkens slechts rond een bepaald thema op straat zijn gekomen.

Tabel 7: Aantal betogingsthema's waarvoor men op straat kwam (in %)

	Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
Geen	15,4	2,5	24,5	26,2	24,8	19,3
1 tot 3	33,6	30,8	58,2	57,2	47,5	46,1
Meer dan 4	51,0	66,7	17,3	16,6	27,7	34,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	149	315	98	435	423	1420

Op een aantal manifestaties vroegen we de betogers ook expliciet of ze op een specifieke manifestatie in het verleden aanwezig waren. Voor de Irak-betoging werd gevraagd of men op de eerste Anti Oorlogsbetoging aanwezig was, 15 februari 2003. Op de Stille Optocht en de Stille Mars werd er gevraagd of men aanwezig was op de Witte Mars in 1996. Op de Stille Optocht in Antwerpen werd er tevens gevraagd of men aanwezig was op de Stille Mars in Brussel. We geven de resultaten in de volgende tabel.

Tabel 8: Aanwezigheid op een aantal specifieke manifestaties (in %)

		Irak-betogers aanwezig op Anti Oorlogsbetoging 15 februari 2003	Deelnemers Stille Mars aanwezig op Witte Mars in 1996	Deelnemers Stille Optocht aanwezig op Witte Mars in 1996	Deelnemers Stille Optocht aanwezig op Stille Optocht 23 april 2006
Aanwezig?	Neen	25,4	54,6	75,3	93,5
	Ja	74,6	45,4	24,7	6,5
Totaal		100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>		<i>311</i>	<i>416</i>	<i>493</i>	<i>493</i>

Driekwart van de betogers tegen de oorlog in Irak op 19 maart waren er ook al bij op de manifestatie in 2003. Goed de helft van de deelnemers aan de Stille Mars in Brussel kwamen tien jaar terug ook op straat voor de Witte Mars, onder de deelnemers van de Stille Optocht is dat een goed kwart. De meeste deelnemers aan de Stille Optocht in Antwerpen waren enkele weken daarvoor niet aanwezig op de Stille Mars in Brussel.

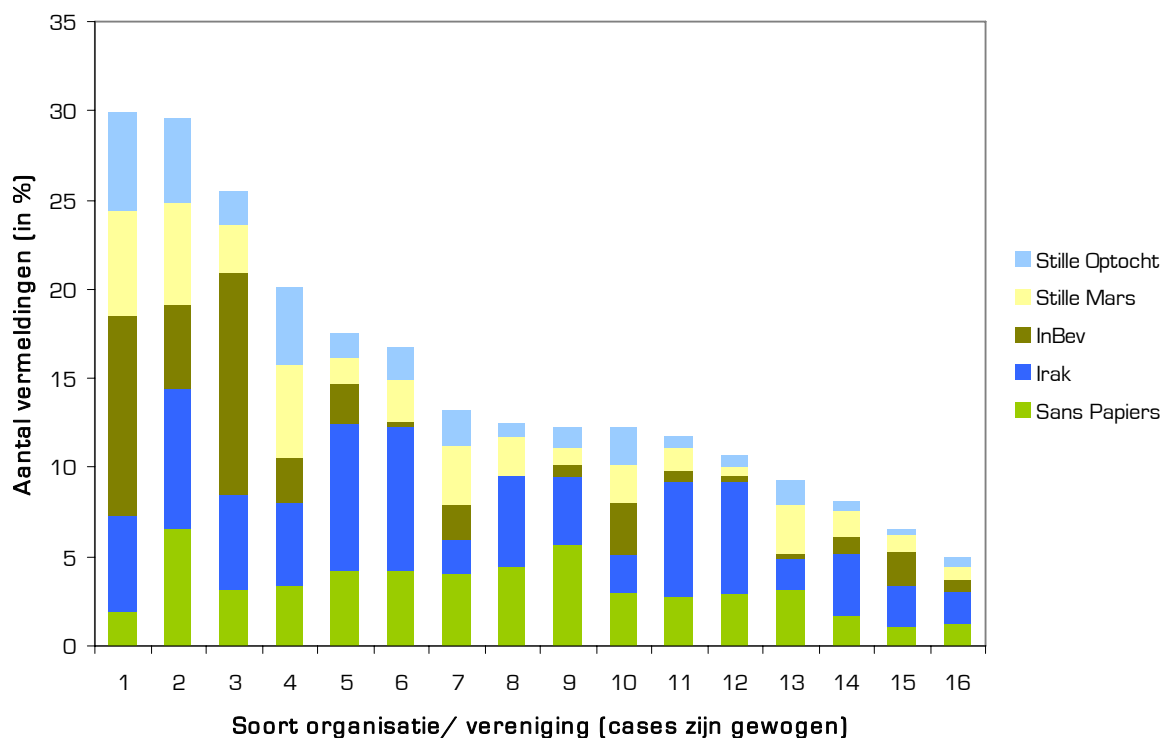
Ervaring met politieke activiteiten uit zich ook in een sterk engagement binnen verschillende verenigingen en organisaties. Uit eerder onderzoek weten we dat mensen die deelnemen aan manifestaties relatief in meer en diverse organisaties actief zijn: politieke partijen, vrijwilligersorganisaties maar ook sportverenigingen. We kunnen dit ook nagaan met behulp van de resultaten uit de ESS van 2004. Daarbij was 16,6% van de Belgen de laatste twaalf maanden actief in één of andere organisatie (politieke partij, actiegroep of andere organisatie/vereniging). Van de bevraagde betogers op de vijf manifestaties was daarentegen 70,6% de laatste twaalf maanden actief in één of andere organisatie. Onder de Irak-betogers was dat zelfs bijna 90%. De deelnemers zijn relatief iets minder actief in allerlei verenigingen of organisaties, maar nog steeds beduidend meer dan de gemiddelde Belg.

Tabel 9: Actief lid de laatste 12 maanden? (in %)

		Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal	ESS 2004
	Neen	22,7	10,9	22,9	38,9	34,8	29,4	83,4
	Ja	77,3	89,1	77,1	61,1	65,2	70,6	16,6
Totaal		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>		<i>141</i>	<i>302</i>	<i>96</i>	<i>434</i>	<i>552</i>	<i>1525</i>	<i>1778</i>

Figuur 2 geeft weer van welke soort organisaties de betogers voornamelijk lid zijn. Elke staaf geeft het procentuele aandeel weer van de som van het aantal vermeldingen per soort organisatie. Net zoals hierboven werden de cases gewogen.

Figuur 2: Aantal vermeldingen per organisatie/vereniging (n=908)

1. Sportvereniging	7. Kerk of religieuze organisatie	12. Andersglobalistische organisatie
2. Andere vrijwilligersorganisatie	8. Mensenrechtenorganisatie	13. Liefdadigheidsorganisatie
3. Vakbond	9. Antiracistische of Migrantenrechtenorganisatie	14. Milieuorganisatie
4. Kunst-, muziekvereniging	10. Buurtcomité	15. Studentenvereniging
5. Politieke partij	11. Vredesorganisatie	16. Vereniging voor vrouwenrechten

Algemeen zijn de verschillende manifestanten vooral lid van een sportvereniging of één of andere vrijwilligersorganisatie. Het zijn blijkbaar vooral de InBev-betogers die lid zijn van een sportvereniging. Het hoeft niet te verbazen dat dezelfde groep veel meer dan de andere betogers actief is in een vakbondsvereniging. Zij zijn anderzijds nauwelijks lid van andere soort verenigingen of organisaties. Het is inderdaad opvallend, en dat geldt ook voor de deelnemers van de Stille Mars en Optocht, hoe deze mensen relatief actiever zijn in allerlei vrijetijdsorganisaties (sport, kunst, muziek,...), terwijl de Sans Papiers- en Irak-betogers, weer veel actiever zijn in allerlei mensenrechtenorganisaties en/of politieke partijen.

In de vragenlijst werden ook een heel aantal manieren voorgesteld waarop mensen zich kunnen inzetten voor maatschappelijke verandering. Op sommige manifestaties werd niet altijd een even uitgebreid lijstje voorgeschoteld aan de respondenten. Om de vergelijking te kunnen blijven maken, weerhouden we enkel die activiteiten die overeenkomen. We kunnen voor enkele van deze acties opnieuw vergelijken met de resultaten uit de ESS van 2004. Samen hebben 94,1% van de bevroegde betogers reeds een petitie ondertekend. Voor de volledige Belgische bevolking ligt dit percentage beduidend lager op 21,9%. Hetzelfde voor het dragen of verspreiden van een pin/flyer/poster voor een politieke campagne: onder de betogers 54,2% en voor de hele bevolking slechts 5,2%.

Tabel 10: Activiteiten voor maatschappelijke verandering (in %)

Rang	Politieke activiteit	Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal	ESS 2004
1	Tekenen van een petitie	80,4	99,4	90,6	92,7	97,0	94,1	21,9
2	Fondsen verzamelen	42,8	55,1	19,8	34,7	48,9	43,4	
2	Een pin dragen of flyer/ poster verspreiden voor een politieke campagne	53,6	84,0	41,7	32,7	56,6	54,5	5,2
3	Staken	44,2	53,5	78,1	33,4	45,6	46,0	
3	Een sit-in doen	21,7	33,3	24,0	9,3	14,7	18,8	
4	Een openbaar gebouw bezetten	26,8	32,7	28,1	11,6	18,2	21,2	
5	Een gewelddadige actie doen	4,3	6,1	0,0	1,5	2,0	2,9	
	<i>N</i>	<i>269</i>	<i>269</i>	<i>269</i>	<i>269</i>	<i>269</i>	<i>1345</i>	<i>1778</i>

Noot: cases werden gewogen

Sommigen mensen zullen wellicht meer activiteiten hebben gedaan dan anderen, bovendien vergen bepaalde activiteiten een hogere inzet of hebben ze een hogere drempel dan anderen. Zo is het voor velen niet moeilijk een petitie te tekenen, maar is het al veel minder evident om een openbaar gebouw te bezetten. Als we het aantal vermeldingen per activiteit sommeren en als we elke activiteit een bepaald gewicht toekennen (dit is uiteraard arbitrair) kunnen we de mate van politieke activiteit van de respondenten schalen van minder tot meer politiek actief. De gewichten zijn weergegeven in de bovenstaande tabel. Theoretisch heeft deze schaal een minimum van 0 en een maximum 20. Om deze schaal te kunnen interpreteren, gieten we ze in 3 categorieën: *(heel) weinig, een beetje, (heel) veel* – inzet². De resultaten per manifestatie zijn weergegeven in tabel 11.

Tabel 11: Mate van inzet voor politieke activiteit (in %)

	Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
(Heel) weinig	42,6	34,0	45,2	70,4	53,7	52,3
Een beetje	31,1	34,0	30,1	22,3	31,7	29,3
(Heel) veel	26,2	32,1	24,7	7,3	14,6	18,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>						

Voor de tussencategorie *een beetje* komt de bereidheid tot een bepaalde mate van politieke activiteit redelijk overeen. Het verschil tussen de manifestaties zit in de uiterste categorieën. Irak-betogers nemen de hoogste drempels wat betreft hun politieke activiteit. De deelnemers aan de Stille Optochten houden zich veel minder bezig met activiteiten die een hoge politieke inzet vragen.

Tot slot brengen we een deel van de besproken variabelen in een correlatietabel samen om te zien welk verband (zwak, sterk, positief, negatief) er bestaat tussen telkens twee bepaalde variabelen, dit bij wijze van samenvatting voor deel I. De sterretjes naast de verschillende correlatiecoëfficiënten verwijzen naar de mate van significantie. Eén sterretje betekent dat er met een zekerheid van 95% een verband bestaat. Twee sterretjes betekent dat er met een zekerheid van 99% een verband bestaat. Wanneer er geen sterretjes staan, is het verband onzeker.

² De oorspronkelijke variabele werd gehercodeerd als volgt: 1-5=(Heel) weinig; 6-9=Een beetje; 10-20=(Heel) veel.

Tabel 12: Correlatietabel voor een zevental besproken variabelen voor de vijf manifestaties samen

	Aantal organisaties lid	Mate inzet pol. activiteit	Frequentie protest	Actief lid laatste 12 maanden	Interesse in politiek	Geslacht	Leeftijd	Diploma
Aantal thema's van protest	,359(**)	,535(**)	,660(**)	,263(**)	,363(**)	-,030	,046	,244(**)
Aantal organisaties lid		,342(**)	,337(**)	,531(**)	,249(**)	-,061(*)	,057(*)	,129(**)
Mate inzet pol. activiteit			,551(**)	,268(**)	,306(**)	-,083(**)	,015	,217(**)
Frequentie van protest				,259(**)	,383(**)	-,071(*)	-,042	,217(**)
Actief lid laatste 12 maanden?					,187(**)	-,047	,004	,112(**)
Interesse in politiek						-,093(**)	,056(*)	,280(**)
Geslacht							-,016	,124(**)
Leeftijd								-,007

Correlatie is significant **bij $p < 0.01$, en *bij $p < 0.05$

We kunnen verwachten dat een aantal variabelen sterk samenhangen omdat ze min of meer hetzelfde meten: zo is het eerder logisch dat hoe vaker men op straat komt (*frequentie van protest*), hoe diverser het aantal thema's zal zijn waarvoor men betoogt (*aantal thema's van protest*). Net zoals naarmate men actief is in meer verschillende organisaties, men eerder actief is geweest in één of andere organisatie de laatste twaalf maanden. Deze correlatietabel leert ons verder dat hoe meer men geïnteresseerd is in politiek, hoe vaker men op straat komt voor meer diverse thema's, van hoe meer verschillende organisaties men lid is, en hoe meer men bereid is 'moeilijkere' politieke activiteiten te ondernemen. Dit geldt telkens eerder voor mannen dan voor vrouwen, eerder voor ouderen dan voor jongeren, en eerder voor hoger opgeleiden dan lager opgeleiden.

5.2. Deel II: Waarom?

Met de vraag *waarom* kijken we naar de motieven van mensen om te gaan protesteren. We hebben het ondermeer over de doelen van de manifestatie, de zin van betogen, wat men van de opkomst verwachtte, of men weer op straat zou komen, enz.

In de verschillende vragenlijsten werden een aantal doelen voorgesteld die werden toegeschreven aan de manifestatie. We vermelden ter illustratie voor de meest typische "nieuwe" en "oude" manifestaties telkens het doel met de hoogste score.

Tabel 13: Belangrijkste doel voor resp. Sans Papiers, Irak en InBev-betogers

	Sans Papiers	Irak	InBev
	Asielaanvragers die heel lang hebben moeten wachten op een antwoord moeten geregulariseerd worden.	De Belgische overheid moet eisen dat de coalitie onder leiding van de VS de bezetting van Irak stopzet en de troepen terugtrekt.	Het belangrijkste is dat de overheden worden wakker geschud om de InBev-arbeiders te beschermen.
Score "Eens" (%)	95,0	93,2	90,7
N	139	307	97

In een volgende tabel geven we de verschillende doelen weer die werden gegeven in de vragenlijsten uitgedeeld op de Stille Optochten. Een aantal doelen waren hetzelfde. Het is interessant te zien in welke mate hier verschillen zijn terug te vinden. Bovendien werd er expliciet gevraagd wat van de voorgestelde doelen het allerbelangrijkste was. Voor de Stille Mars in Brussel was dit heel duidelijk *de veiligheid op straat en openbare plekken, en het vermijden van soortgelijke zaken in de toekomst*. Op de Stille Optocht in Antwerpen kwam men in de eerste plaats op straat *tegen racisme en tegen alle vormen van zinloos geweld*.

Tabel 14: Doelen voor de Optochten in Brussel en Antwerpen (in %)

		Stille Mars	Stille Optocht
Voor mij gaat het in de eerste plaats om de veiligheid op straat en openbare plekken	Oneens	17,3	58,9
	Eens/ noch	29,9	27,5
	oneens	52,8	13,6
	Eens	100,0	100,0
Totaal		100,0	100,0
<i>N</i>		428	559
We moeten in de eerste plaats vermijden dat soortgelijke zaken in de toekomst nog kunnen voorvallen	Oneens	8,9	22,5
	Eens/ noch	23,1	33,3
	oneens	68,0	44,2
	Eens	100,0	100,0
Totaal		100,0	100,0
<i>N</i>		428	565
Deze manifestatie moet in de eerste plaats politici onder druk zetten om zinloos geweld te stoppen	Oneens	28,4	47,3
	Eens/ noch	27,5	36,3
	oneens	44,1	16,4
	Eens	100,0	100,0
Totaal		100,0	100,0
<i>N</i>		426	562
Ik wil in de eerste plaats mijn solidariteit en steun betuigen aan de nabestaanden	Oneens	16,9	21,4
	Eens/ noch	25,8	39,7
	oneens	57,4	39,0
	Eens	100,0	100,0
Totaal		100,0	100,0
<i>N</i>		427	562
Het komt er vooral op aan de dialoog tussen de verschillende bevolkingsgroepen (allochtonen en autochtonen) te bevorderen	Oneens	23,2	
	Eens/ noch	27,0	
	oneens	49,8	
	Eens	100,0	
Totaal		100,0	
<i>N</i>		422	
Ik kom in de eerste plaats op straat tegen racisme.	Oneens		4,2
	Eens/ noch		23,3
	oneens		72,5
	Eens		100,0
Totaal			100,0
<i>N</i>			567
Ik kom in de eerste plaats op straat tegen alle vormen van zinloos geweld.	Oneens		6,5
	Eens/ noch		27,1
	oneens		66,4
	Eens		100,0
Totaal			100,0
<i>N</i>			565

De deelnemers aan de verschillende manifestaties werden daarnaast gevraagd om aan te geven in welke mate ze het eens of oneens waren met betrekking tot een aantal stellingen over het publieke en politieke effect van hun manifestatie. In het algemeen zijn de verschillende deelnemers het eerder eens dat het begrip van de publieke opinie positief zal worden beïnvloed over de eisen of

bekommernissen waarvoor men op dat moment op straat is gekomen. Het verhogen van de steun in de publieke opinie zou dus een goede reden kunnen zijn om te participeren. Voor de meeste manifestanten is het wel belangrijk dat er ook effectief iets zal veranderen, alvorens men kan zeggen dat de betoging succes of zin heeft gehad. Uitzondering hierop zijn de Irak-betogers, waarvan goed de helft vindt dat 'iets veranderen' geen voorwaarde is voor succes. De meningen zijn echter behoorlijk verdeeld wat betreft de vraag of politieke leiders uiteindelijk rekening zullen houden met de gestelde eisen of becommernissen. De Sans Papiers-betogers zijn diegenen die hierin het meeste vertrouwen hebben.

Tabel 15: Resultaten voor stellingen over de betoging (in %)

		Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
Deze betoging verhoogt het begrip van de publieke opinie voor onze eisen/ becommernissen.	Oneens	9,1	4,2	3,1	11,8	9,7	8,6
	Eens/ noch oneens	15,5	24,5	11,2	25,5	31,5	25,0
	Eens	75,3	71,3	85,7	62,7	58,7	66,4
Totaal		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N		142	310	98	415	409	1374
Deze betoging is pas geslaagd als het doel bereikt wordt en er effectief iets politiek verandert.	Oneens	27,0	52,4	12,4	21,5	27,7	30,1
	Eens/ noch oneens	17,5	21,2	24,7	17,5	29,9	22,5
	Eens	55,5	26,4	62,9	61,0	42,5	47,4
Totaal		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N		137	307	97	423	405	1369
Politieke leiders houden rekening met de eisen/ becommernissen die worden gesteld op betogingen als deze.	Oneens	29,5	37,3	31,6	32,8	23,4	30,6
	Eens/ noch oneens	26,8	37,7	41,8	32,4	38,8	35,5
	Eens	43,7	25,0	26,5	34,7	37,8	33,8
Totaal		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N		142	308	98	423	402	1373

Ook werd de betogers gevraagd de kans op succes van de betoging aan te geven op een schaal van 1 (kleine kans) tot 7 (grote kans). De Irak-betogers denken het minst van allen dat hun manifestatie de vooropgestelde doelen zal helpen verwezenlijken. In tegenstelling tot de deelnemers aan de Stille Optochten die veel meer overtuigd zijn dat de doelen van de manifestatie zullen worden bereikt.

Tabel 16: Schaal voor kans op succes voor de vijf manifestaties

Manifestatie	Gemiddelde	N	Standaardafwijking	Minimum	Maximum
Sans Papiers	3,78	136	1,753	1	7
Irak	2,54	307	1,396	1	7
InBev	2,86	97	1,473	1	7
Stille Mars	4,01	431	1,600	1	7
Stille Optocht	3,81	565	1,407	1	7
Totaal	3,55	1536	1,600	1	7

Noot: de schaal 'kans op succes' gaat van 1 (kleine kans) tot 7 (grote kans)

Vooral de deelnemers aan de Irak-betoging en de Stille optocht in Antwerpen lijken eerder teleurgesteld te zijn in de opkomst. Voor de anderen was de opkomst toch telkens hoger dan verwacht.

Tabel 17: Verwachting m.b.t. de opkomst van de betoging (in %)

	Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
Minder dan verwacht	10,0	34,0	14,6	12,2	33,8	24,3
Ongeveer zoals verwacht	37,7	43,2	44,9	47,4	47,7	45,6
Meer dan verwacht	52,3	22,8	40,4	40,3	18,5	30,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Een mindere opkomst dan verwacht lijkt echter niet meteen toekomstige participatie te hypothekeren: de Irak-betogers zullen integendeel haast allemaal terug op straat komen rond een gelijkaardig thema. Ook de Sans Papiers- en InBev-betogers willen in de toekomst zeker terug deelnemen aan gelijkaardige manifestatie. Onder de deelnemers van de Stille Optochten is er toch een substantieel aantal mensen die niet opnieuw zouden participeren.

Tabel 18: Of men in de toekomst terug de straat op zou gaan rond een gelijkaardig thema (in %)

	Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
Nee/Misschien	7,0	3,6	8,3	22,0	20,5	14,9
Ja	93,0	96,4	91,7	78,0	79,5	85,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

5.3. Hoe?

De vraag *hoe*, tenslotte, heeft betrekking op de manier waarop men werd gemobiliseerd. Of men werd overtuigd door anderen om te komen, met wie men heeft deelgenomen, of men lang heeft getwijfeld om te komen, via welke kanalen men over de betoging hoorde, enz.

Eerst en vooral blijkt dat de beslissing om deel te nemen niet met veel twijfel gepaard ging. De InBev-betogers waren de snelste beslissers.

Tabel 19: Twijfel mbt beslissing van deelname (in %)

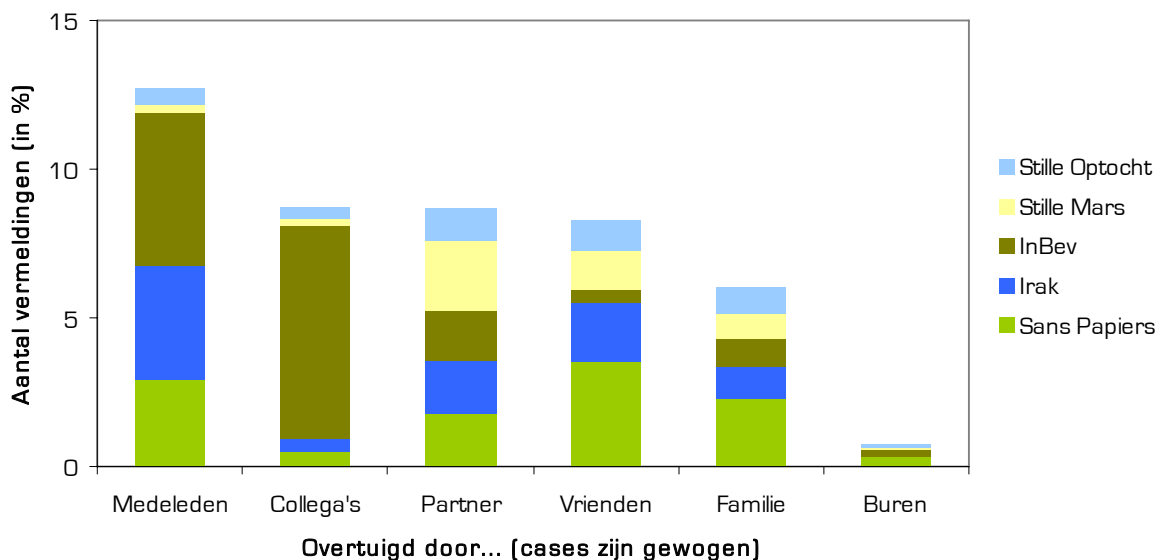
	Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
Veel twijfels	2,0	1,0	2,0	3,2	2,1	2,2
Een beetje getwijfeld	11,6	11,3	7,1	11,1	8,4	9,9
Zeer snel beslist	28,6	30,6	24,5	40,6	32,7	33,6
Onmiddellijk beslist	57,8	57,1	66,3	45,0	56,8	54,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>	<i>147</i>	<i>310</i>	<i>98</i>	<i>431</i>	<i>562</i>	<i>1548</i>

De meeste mensen beslisten eigenhandig om te komen, werden met andere woorden niet overtuigd door anderen (partner, medeleden van een organisatie, vrienden, enz.). Wie echter wel

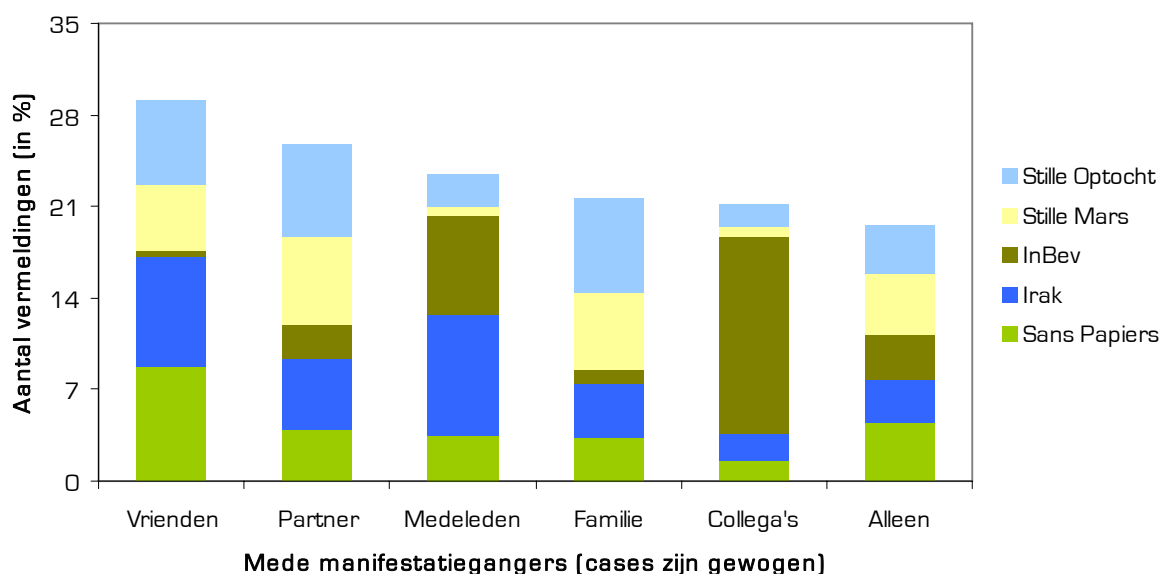
werd overtuigd door iemand anders, werd dat voornamelijk door medeleden van een organisatie. In figuur 3 zien dat bepaalde kringen van mensen voor de verschillende manifestaties echter doorslaggevend waren. Zo werden de Sans Papiers-betogers voornamelijk overtuigd door vrienden en kennissen, InBev-betogers voornamelijk door collega's (allicht komen in dit geval medeleden en collega's sterk overeen, resp. vakbondsleden en InBev-werknemers), deelnemers aan de Stille Optochten voornamelijk door de eigen partner. Buren speelden nauwelijks een rol in de beslissing om deel te nemen.

Met wie men uiteindelijk naar de manifestatie is gekomen, zien we in figuur 4. Dit blijken (logischerwijze) over het algemeen ook de mensen te zijn waardoor men werd overtuigd. De Stille Optochten zijn toch ook iets duidelijker een familiegebeuren dan de "nieuwe" en "oude" betogingen: men komt voornamelijk met partner of met vrienden/familie. Er is tenslotte toch ook een groot aantal mensen dat alleen komt.

Figuur 3: Overtuigd door ... voor deelname aan de manifestatie (n=1177)

Figuur 4: Mensen met wie men naar de manifestatie is gekomen (n=1557)

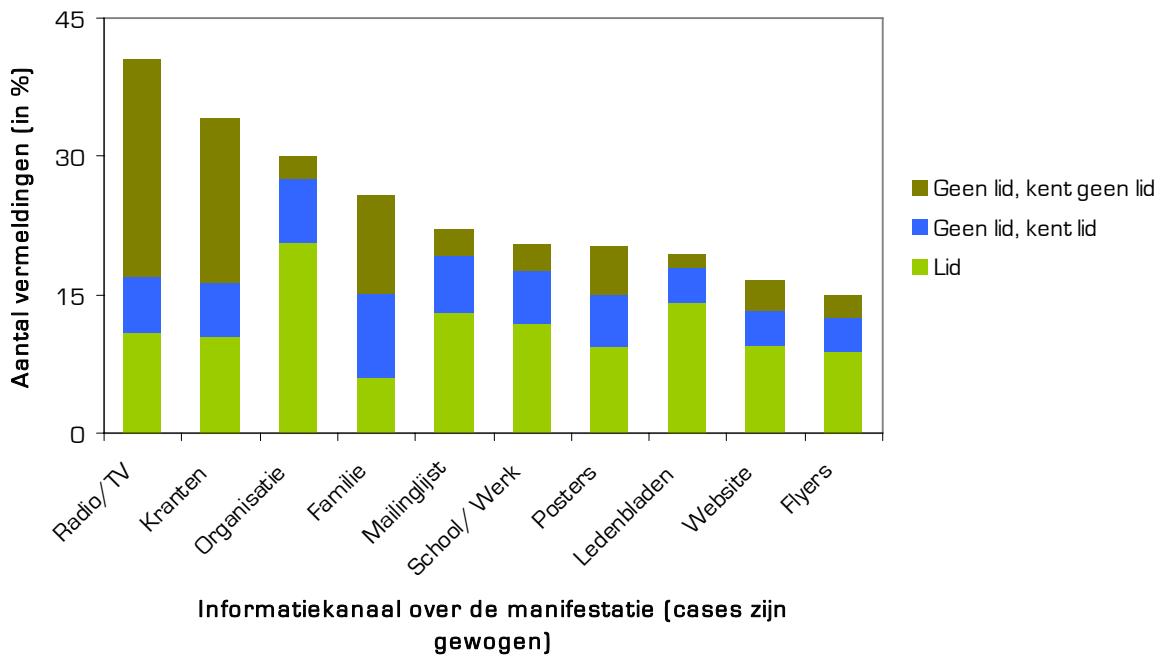
Wanneer men zelf lid is, of men kent iemand die lid is van een organisatie die de betoging (mee) organiseert, is er wellicht een grotere kans dat men via zulke netwerken werd gemobiliseerd (cf. InBev-werknemers die via de vakbond worden gemobiliseerd). In onderstaande tabel zien we dat dit voor de InBev-werknemers zeer zeker het geval was. Ook de Irak-betogers zijn veelal lid van een organisatie die de manifestatie mee op poten zette. Bij deze manifestaties kent bovendien het gros van de deelnemers die geen lid is, iemand die wel lid is. Voor de Sans Papiers-betogers waren wonderwel veel minder deelnemers lid van een organiserende organisatie, al kennen de meesten toch ook weer iemand die wel lid is. Onder de deelnemers van de Stille Optochten zijn ook zeer weinig leden van een organisatie die heeft opgeroepen tot deelname. We zagen eerder dat deze mensen over het algemeen iets minder lid zijn van een organisatie of vereniging en als ze wel actief waren, was dat meestal in een kunst-, muziek- of sportvereniging. We weten bovendien dat deze optochten spontane en brede mobilisaties zijn, waar sowieso weinig organisaties achter steken. In Antwerpen was dit net iets meer het geval dankzij de ondersteuning door o.m. Antwerpen aan het Woord, het Minderhedenforum... Dit komt ook terug in onze resultaten: dubbel zoveel deelnemers aan de Stille Optocht in Antwerpen als aan de Stille Mars in Brussel zegt lid te zijn van een organisatie die heeft opgeroepen tot deelname.

Tabel 20: Lid (of kent men iemand die lid is) van een organisatie die de betoging (mee) organiseert (in %)

		Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
Zelf lid?	Neen	80,0	56,6	17,3	93,6	81,4	75,0
	Ja	20,0	43,4	82,7	6,4	18,6	25,0
Totaal		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>		145	309	98	425	415	1392
Zelf geen lid, kent een lid?	Neen	50,5	34,2	7,1	88,9	80,8	69,4
	Ja	49,5	65,8	92,9	11,1	19,2	30,6
Totaal		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>		107	152	14	279	245	797

We kunnen deze twee vragen in een driedelige typologie gieten met *lid*, *geen lid (kent een lid)*, *geen lid (kent geen lid)*. Op die manier kunnen we vervolgens kijken via welke informatiekanalen deze drie typen van betogers over de betoging werden geïnformeerd. We bekijken dit eerst in het algemeen, voor de verschillende manifestaties samen. Voor wie geen lid is van een organisatie die oproept om deel te nemen, blijven de klassieke massamedia en informele contacten toch veruit het belangrijkste. Het zijn diegene die wel lid zijn, die voornamelijk gebruik maakten van nieuwe mediakanalen, zoals websites en mailinglijsten. Uiteraard had bij deze groep de eigen organisatie en haar ledenbladen ook een heel belangrijke informatiefunctie.

Figuur 5: Informatiekanaal over de manifestatie voor drie types van betogers (n=1405)

Tenslotte geven we in tabel 21 per manifestatie het belangrijkste informatiekanaal over de manifestatie. Klassieke massamedia en informele contacten zijn als mobilisatiekanalen bijzonder belangrijk gebleken voor de Stille Optochten. Ook voor een groot aantal Sans Papiers-betogers waren radio en televisie de belangrijkste informatiekanaalen. Bij deze laatste betoging, alsook bij de Irak-betoging, bleken anderzijds nieuwe media (mailinglijsten en websites) ook een prominente rol te hebben gespeeld. Bij de InBev-manifestatie lijkt het logisch dat voornamelijk collega's het informatiekanaal bij uitstek waren over de nakende manifestatie.

Tabel 21: Belangrijkste informatiekanaal per manifestatie (in %)

	Sans Papiers	Irak	InBev	Stille Mars	Stille Optocht	Totaal
Radio/TV	14,3	4,7	9,0	61,4	36,8	35,3
Kranten	3,1	3,8	1,5	27,1	34,0	22,4
Flyers	2,0	5,1	3,0		1,6	1,9
Posters	9,2	7,3			1,0	2,4
Ledenbladen	5,1	9,4	10,4	0,5	1,4	3,3
Vrienden/Familie	15,3	14,5	3,0	7,2	12,6	11,0
Collega's	10,2	0,4	29,9	0,5	3,0	3,7
Medeleden	17,3	17,1	29,9	0,5	2,8	7,2
Website	7,1	9,4		1,8	1,6	3,4
Mailing lijst	16,3	28,2	13,4	1,0	5,1	9,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>	<i>98</i>	<i>234</i>	<i>67</i>	<i>391</i>	<i>494</i>	<i>1284</i>

6. CONCLUSIES

Zoals in de inleiding kort werd uiteengezet, wordt er in de sociale bewegingsleer een onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten thema's waarrond sociale bewegingen bestaan en mobiliseren. "Oude" thema's (werkloosheid, herverdelingsvraagstukken, enz.) en "nieuwe" thema's (milieu, vrouwenrechten,, enz.) worden daarbij vertegenwoordigd door respectievelijk "oude" en "nieuwe" sociale bewegingen. Oude sociale bewegingen zijn de reuzen van het middenveld: sterk georganiseerd, met een grote mobilisatiekracht. Nieuwe sociale bewegingen zijn dat veel minder, al zijn er uitzonderingen. Het betreft vaak kleinere NGO's en vzw's met open structuren, vaak zonder echt lidmaatschap of al te veel middelen. In België kennen we sinds de affaire Dutroux, eind de jaren negentig, nog een heel ander type van beweging tegen geweld. Nauwelijks georganiseerd, heel breed en spontaan, brengen deze marsen toch heel veel mensen op straat.

In onze dataset van vijf manifestaties vinden we voor deze drie ideaaltypische vormen van bewegingen telkens een voorbeeld terug. Het onderscheid blijkt en blijft ook relevant als we de verschillende manifestaties en haar deelnemers systematisch met elkaar vergelijken.

Mensen van allerlei slag komen vandaag de straat op, alleen komen bepaalde mensen slechts voor bepaalde thema's op straat. De "oude" (vakbonds)betoging tegen de InBev-directie trok haast uitsluitend (oudere) mannen, binnen het bedrijf en binnen de verschillende vakbonden, betogers met ervaring [ruim 23% kwam de afgelopen vijf jaar meer dan elf keer de straat op], maar altijd rond de typische vakbondsthema's. De "nieuwe" betogingen (Sans Papiers en Irak) trokken een veel diverser publiek, iets meer mannen dan vrouwen, hoger opgeleiden, veel meer jongeren en gepensioneerden, voornamelijk medeleden van een organisatie, maar ook naaste kennissen en familie, ook met een ruime ervaring in het betogen (tussen de 21 en 34% betoogden de afgelopen vijf jaar meer dan elf keer), maar dan wel rond veel meer verschillende thema's. Bovendien blijken deze betogers daarbuiten relatief actiever te zijn in meer en meer diverse organisaties. De Stille Optochten, tenslotte, leken qua publiek eerder op de "nieuwe" betogingen, al zien we relatief meer vrouwen en ouderen, minder studenten, maar meer huisvrouwen/-mannen. Deze optochten zijn veel meer een familiegebeuren. Verder hebben ze veel minder ervaring in betogen (goed de helft kwam voor het eerst op straat) en als ze vroeger al betoogden, was het voornamelijk rond vrede. Heel veel van deze mensen waren aanwezig op de Witte Marsen op het einde van de jaren negentig.